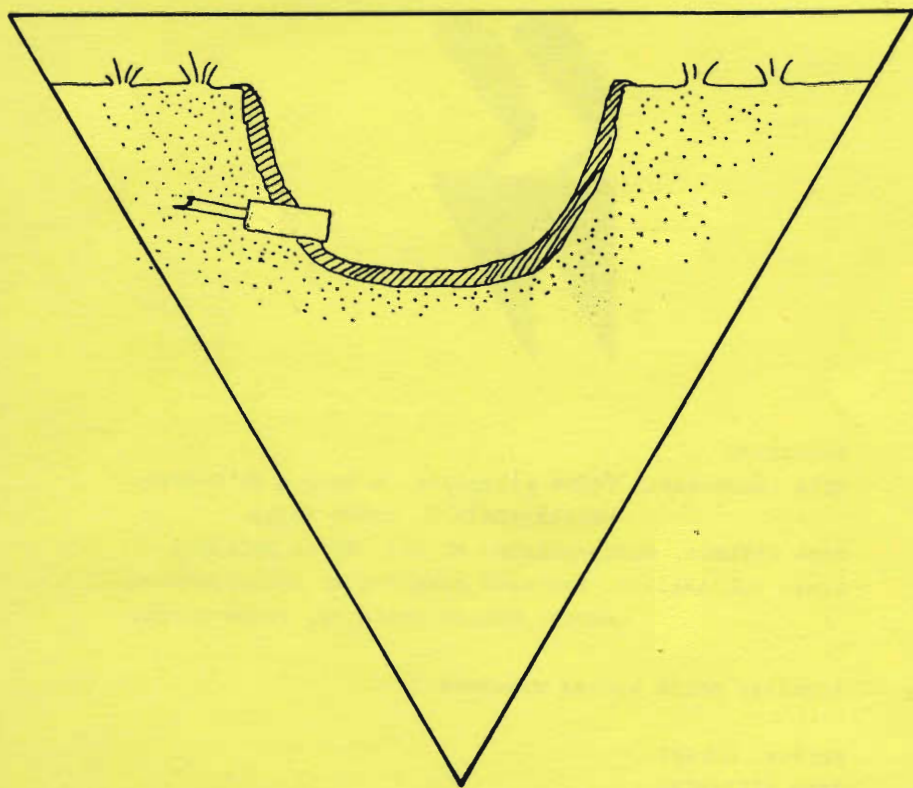

MUINAIS- TUTKIJA

3. 90

MUINAISTUTKIJA 3/90
SUOMEN ARKEOLOGISEN SEURAN
TIEDOTUSLEHTI

Toimitus:

Ulla Lähdesmäki, Turun yliopisto, Arkeologian osasto,
Henrikinkatu 2, 20500 Turku.

Anne Vikkula, Museovirasto, PL 913, 00101 Helsinki.

Lauri Pohjakallio, vastaava toimittaja, Lounais-Hämeen
museum, Wahreninkatu 12, 30100 Forssa.

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Painos 120 kpl.

ISSN 0781-6790

Turun yliopiston offsetmonistamo.

Kansikuva: Kuralan Kylämäen raudanvalmistuskokeilu;
ensimmäisissä kokeissa käytetyn kuoppauenin
poikkileikkaus. Piirros Jouko Pukkila.

ARKEOLOGIAN "RAUTAINEN" PÄIVÄ KURALAN KYLÄMÄESSÄ 6.10.1990

Suomen arkeologinen seura ja Turun maakuntamuseo järjestävät Kuralan Kylämäen kokeiluverstaalla lauantaina 6.10.1990 seminaarin, johon seuran jäsenet sekä kaikki raudanvalmistuksesta kiinnostuneet ovat tervetulleita.

Päivän ohjelman pääpiirteet

- klo 10-11 saapuminen Kuralaan, tulokahvit kokeiluverstaassa
- klo 11.00 tervetuliaissanat; vt. museotoimenjohtaja Juhani Kostet
- klo 11.15 raudanvalmistuspaikkojen inventointia ja tutkimusta alkaen käsittelevät esitelmät; maakunta-arkeologi Esa Suominen esitelmöi Kainuun alueesta ja opiskelija Harto Roth Säkylän kenttätöitten tuloksista.
- klo 12.45 - ruokailu kokeiluverstaalla; ateria kivillä paistettujen leipien kera
- klo 13.30 alkaen raudanvalmistuskokeilu; opiskelija Jouko Pukkila. Myös seppä on työssä pajassa.

ESITELMIEN JA KOKEILUN JÄLKEEN ARKEOLOGISEN SEURAN KOKOUS.

Kokouksen jälkeen illanvietto kokeiluverstaalla, tarjolla mm. Kuralan raparperiiniä. KURALASSA ON MUKANA MAHDOLLISESTI MYÖS VIROLAISIA ARKEOLOGEJA. OHJELMAAN SAATTAÄ TULLA JOITAKIN ESITELMIA KOSKEVIA MUUTOKSIA, LÄHINNÄ VIROLAISTEN JOHDOSTA.

SEMINAARIN OSALLISTUMISMAKSU 30 MK (KÄSITTÄÄ RUUAN). ILMOITTAUTUMISET SYYSKUUN AIKANA TIMO KUOKKASELLE KURALAN KOKEILUVERSTAALLE, PUH. 921-378 874 TAI 378 500 TAI OSOITTEELLA Turun maakuntamuseo Timo Kuokkanen/Kurala, Kalastajank. 4 20100 Turku.

TERVETULOA

Arkeologisen seuran kevätkokouksessa 19.4.1990 pohdittiin Ari Siiriäisen alustuksen ja Sirkku Pihlmanin alustuksesta valmistellun puheenvuoron pohjalta arkeologian yhteiskunnallista relevanssia. Täsmennykseksi: relevanssi on asiaankuuluvuutta, oikeaa vastaavuutta, vaikuttavuutta. Kuusi ihmistä piti teemaa niin merkittävänä, että oli saapunut paikalle.

Onko arkeologiassa yhteiskunnallista relevanssia?

Ari Siiriäisen alustus

KESKUSTELUKUMPPANIT

Arkeologien keskustelukumppaneita ovat viranomaiset, aktiiviset ja passiiviset harrastajat sekä muu tiedeyhteisö. Ja jotta keskustelulla yleensä olisi mieltä sen on oltava vastavuoroista. Tieteenalamme relevanssin on löydettävä näiltä alueilta. Viranomaisten kanssa keskustellaan konservoinnista, suojelusta ja tutkimuksesta. Arkeologian popularisointi on yhteys asian harrastajien suuntaan. Muun tiedeyhteisön kanssa käydään tieteellistä diskurssia, jolloin sanomisen tapa ja esimerkiksi aiheiden valinta koskettelee tieteellisen tutkimuksen kysymyksiä. Institutionaalisella tasolla viranomaiskeskustelu tapahtuu museovirastossa ja eri museoissa, harrastajien kanssa museoviraston ja museoiden lisäksi myös yliopistoissa. Yliopistot ovat puolestaan tiedeyhteisön välisen ajatusten- vaihdon foorumi.

MIKSI RELEVANSSIA ETSITÄÄN ?

Miksi sitten relevanssia etsitään, mihin relevanssia tarvitaan, kysyy Ari Siiriäinen alustuksessaan. Muuttuuko määrä laaduksi resursseja lisäämällä? Vai tarvitsemeko

lisää arvovaltaa? Itsetukiskelulla saattaisi olla tilaus meidänkin tieteenalallamme. Muun muassa maantieteilijät kävivät takavuosina keskustelua Terran palstoilla oman alansa yhteiskunnallisesta asiaankuuluvuudesta, oikeasta vastaavuudesta ja vaikuttavuudesta. Lopputulokseksi kiteytyi ajatus, että vain pienellä osalla maantiedettä oli relevanssia. Millä osalla relevanssia oli jätetään tässä avoimeksi. Onko niin, että esihistorian luku paikallis-historiassa on "pakkopullaa" kuten jotkut historioitsijat ovat sarkastisesti todenneet. Ei ole. Esihistoria paikallistasolla on alueellista tutkimusta: vuorovaikutuksien selvittämistä arkeologisen aineiston eri ulottuvuuksien suhteen.

MITÄ ON YHTEISKUNNALLINEN RELEVANSSI ?

Nyt voimme täydentävästi kysyä, onko arkeologialla yhteiskunnallista relevanssia. Jos on, niin mitä se on? Onko vaikkapa popularisointi relevanttia? Ari Siiriäinen sanoo, että populaaritie on jo lopussa. Sillä ei ole merkittävää sanottavaa. Populaaritieto tarjoaa yhä uudelleen kliseiksi luutuneita ajatuksia. Toisaalta voidaan kysyä, onko relevanssi suoraa/epäsuoraa vaikuttamista yhteiskunnallisesti tärkeisiin asioihin? Vai onko se suoraa dialogia arkeologien ja muiden yhteiskuntaosapuolien välillä? Tässä voidaan pitää silmämääränä esimerkiksi soluttautumista yhteiskuntakoneistoon. Sanoisimmeko soluttautumista ulkokohtaisesta dialogista päätöksentekoon. Ja vielä lisäksi: onko arkeologialla tällä haavaa yhteiskunnallista tilausta? Onko yhteiskunassa kysyntää arkeologiselle tiedolle?

MITEN TOIMIA, JOS ARKEOLOGIALLA ON RELEVANSSIA ?

Pitääkö olla tarjontaa; pitääkö luoda kysyntää? Mikä arkeologiassa kiinnostaa? Missä muodossa arkeologista tietoa tarjotaan ja kenelle tarjontaa kohdistetaan? Ja entä

osallistuminen: otetaanko osaa julkiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun? Toimitaanko muiden tiedeyhteisöjen kanssa tärkeissä hankkeissa? Pyritäänkö toimimaan "päättävissä elimissä"?

MIHIN TÄRKEÄÄN TARPEESEEN ARKEOLOGISTA TIETOA TUOTETAAN ?

Tarpeen tasot ovat paikallinen ja alueellinen tarve sekä kansallinen ja globaali tarve. Ensinnäkin voidaan ehkä ajatella, että arkeologinen tieto voi vahvistaa kulttuurihistorian tuntemusta. Entä mitä sanotte, voiko arkeologia vahvistaa kansallista identiteettiä, lujittaa kansallis- ja reviiiritunnetta? Ja vielä laajemmin: voiko arkeologia vahvistaa kansainvälisyyttä ja globaalia yhteistunnetta? Utilitaristinen ja abstrakti tarve on toisaalta ymmärrettävissä "käytännöllisen" tiedon tarpeena; toisaalta se on käsitettävissä itseymmärryksen tarpeena ja myös sen lisäämisenä.

Lopuksi on todettava, että arkeologialla on yhteiskunnallista relevanssia. On olemassa ryhmiä, joille arkeologista tarjontaa kohdistaa. Yhteiskunassa on tärkeitä kysymyksiä, joihin arkeologialla on vastauksia. Osallistumiseenkin löytyy kanavia. Relevanssin läpimurto ei kuitenkaan toteudu popularisoissa vaan yhteistyössä muun tiedeyhteisön kanssa. Arkeologin on oltava mukana monitieteisissä tutkimusprojekteissa, joiden kysymyksenasettelut ja tutkimustavoitteet eivät välttämättä lähde oman tieteenalan ongelmanasettelusta. Juuri nyt yksi keskeisimmistä yhteiskunnallisista kysymyksistä ovat prosessit, joissa tutkitaan ihmisen suhdetta ympäristöönsä, ja joissa tarvitaan pitkän aikavälin tuntemusta. Näitä voidaan kutsua hitaiksi prosesseiksi tai sykleiksi, pitkäksi perinteeksi, tai annalistien tapaan "longue duree"-historiaksi, kontinueetin tai diskontinueetin ongelmiksi. Tässä on arkeologian relevanssi nyt. Tässä dialogissa on arkeologin oltava mukana.

ARKEOLOGIAN RELEVANSSI YHTEISKUN- NASSA

Sirkku Pihlmanin puheenvuoro

Otsakkeella tarkoitettaneen sitä, mikä on yhteiskunnan osa-alueen nimeltä arkeologia suhde muuhun yhteiskuntaan. Millainen se on tällä hetkellä? Millainen sen arkeologien mielestä pitäisi olla? Mitä muu yhteiskunta siltä odottaa? Ja vielä voidaanko näitä näkemyksiä yhdistää? Mielestäni arkeologia voi olla erityisen relevantti tieteenala ainakin kahdella tavalla: näkemyksellisenä yhteiskuntakriittisenä tutkimuksena ja mahdollisuutena antaa kanaava kiinnostavalle suoralle toiminnalle.

Arkeologian tutkimuskohteena on potentiaalisesti lähes koko ihmiskunnan menneisyys - ei siis mitenkään mitätön tutkimusobjekti. Arkeologien ei todellakaan tarvitse puolustella tieteenalansa olemassaoloa ja sitä, että ala esittää vaatimuksia yhteiskunnalle. Suomessa arkeologien saama ja vaatima yhteiskunnan tuki näyttävät hämmentävän niukoilta. Arkeologian relevanssi tulee esiin siinä, miten se antaa vastausehdotuksia yhteiskunnallisiin ongelmiin. Pystyäkseen antamaan vastausehdotuksia ja pystyäkseen vaikuttamaan yhteiskunnassa muutenkin kuin vain nykytilaa säilyttävästi arkeologian tulee olla monipuolisesti näkemyksellistä. Eteen tulevat kysymykset ovat monin tavoin odottamattomia, mutta jossain määrin kuitenkin arkeologien ennakoitavia. Muiden tarpeet eivät saa jyrkästi ohjata arkeologista tutkimusta, vaan sen ensisijainen pyrkimys on saavuttaa laaja ja monipuolinen näkemys ihmisen kulttuuriseen käyttäytymiseen kysymyksissä, joihin sen aineistot ja menetelmät antavat erityisiä lähestymismahdollisuuksia.

Alueet, missä arkeologialla on juuri nyt suuri merkitys ja osuus yhteiskunnallisesta vastuusta, ovat ekokatasstrofit ja niiden torjunta sekä Euroopassa taas hyvin aktuaaliset identiteetti- ja alueoikeuskysymykset. Arkeologien on näissä kysymyksissä pakko ottaa kantaa poliitti-

sesti merkittäviin ja keskeisiin asioihin. Kun Baltiassa arkeologit ja muinaisuuden harrastajat ovat ryhtyneet harjoittamaan radikaalia politiikkaa, se koskee myös meitä. Velvollisuutemme on suhtautua kriittisesti esitettyihin argumentteihin ja ottaa osaa jo käynnistyneeseen poliittiseen keskusteluun, jossa on kyse menneisyyden käyttämisestä nykyisyyden tai yhteiskunnallisten tavoitteiden legitimoimiseen. Näihin kysymyksiin tulisi olla näkemystä nyt; tulevaisuuden kysymykset voivat olla toiset ja niitä on käytävä tutkimaan riippumatta tämän hetken yleisesti havaituista ongelmista.

Jotta arkeologia voisi vaikuttaa kriittisesti muulloinkin kuin tietynlaisissa kriisitilanteissa, pitäisi sen vaikuttaa foorumeilla, joilla luodaan aktiivisesti uusia yhteiskuntaideologioita. Näitä foorumeita ei tietysti meillä paljon ole. Sellaisiksi voisivat yliopisto- ja museolaitokset idealistisesti ajateltuna muodostua, vaikka onkin vaikea kuvitella instituutiota, joka itse pyrkisi aktiiviseen muutokseen. Tällä hetkellä ainakin museovirasto ja yliopistot ovat konservatiivisuuden pesäpaikkoja, joissa kaavat ja perinteet ajavat aina kun on mahdollista positiivisen pokkeavuuden ohi ja yli, niin kuin on monesti todettu. Innovatiivisuus vaatii nyt, kuten usein, näkijän ja uudistajan marginaalista asemaa siinä yhteisössä, jota innovaatio koskee. Marginaalisuus voi olla esimerkiksi alueellista tai tutkimussuuntauksena esiintyvää, sitä, että henkilö joutuu arkeologian pariin toiselta alalta ja on omaksunut siinä vallitsevia käsityksiä, jotka ovat toisenlaisia kuin arkeologian piirissä.

Arkeologian yhteiskunnallisen relevanssin kaksi ongelmaa ovat ainakin seuraavat. Ensimmäinen ja tärkein on se, miten saada kannustetuksi arkeologian näkemyksellistä tutkimusta, tutkimusta joka antaa monipuolisia ja uusia näkökulmia ihmiseen ja kulttuuriin. Näkemyksellisyys on arkeologisen tutkimuksen relevanttiuden ehdoton tae. Toinen, osaksi edelliseen liittyvä ongelma on meillä se, mi-

ten arkeologian harjoittaminen ja harrastaminen sallitaan. Ja miten sitä ehkä voidaan kokonaisuutena lisätä ja sen myötä monipuolistaa. Onko arkeologia tietyn ryhmän etuoikeus kuten tähän saakka ja kohdellaanko muita kiinnostuneita kuin vähäjärkisiä tai kaidalle tielle ajautuneita? Arkeologiasta virallisesti vastaavat voisivat voittaa yhteiskunnallista relevanssiaan antamalla muidenkin tehdä ja saada asiallista ja näkemyksellistä tietoa siitä, mitä voidaan ja mitä pitäisi tehdä ja miksi. Voitaisiin panostaa arkeologisen kenttätöiminnan, ennen kaikkea muinaisjäännösten etsinnän laajentamiseen harrastajien avustuksella. Voitaisiin panostaa siinenkin, että sinne, minne aiemmin on rakennettu toiminnan esteitä, rajoituksia, rakennettaisiin toiminnan mahdollisuuksia. Arkeologia on itse ensimmäisenä estämässä merkityksensä nousua Suomessa ahtailla asenteillaan, salailullaan, kielloillaan, vanhan toistamisellaan ja legitimoinnillaan.

Tervehdin iloisena Leena Lehtisen opaskirjasta ja myös Ari Siiriäisen kirjoitusta arkeologian päällekkäisyysfobiasta. Molemmat ovat merkkejä siitä, että muutosta hyvään suuntaan on pikku hiljaa tulossa. Leena on jo toiminut innovatiivisesti, ehkä Arikin siinä onnistuu. Miten innovatiivisuutta voitaisiin lisätä? Olisi kai heitettävä enemmän arkeologeja pois keskuksista, museovierastosta ja yliopistoista, ripotella heitä eri puolille Suomea ja vaikka Afrikkaan ja Etelä-Amerikkaan, jotka suomalaisen arkeologian keskusten kannalta ovat tietenkin täysin perifeerisiä. Mutta noilla arkeologeilla olisi suuremmat mahdollisuudet nähdä ratkaisuja ja mahdollisuuksia siellä, missä me emme näe. Yliopisto-opetuksen tulisi korostaa luovuutta ja mahdollistaa näkemysten moninaisuutta, ei luetuttaa ja kuunteluttaa kaikille samoja vanhoja kirjoja ja esihistorioita.

JÄLKIKIRJOITUS

Käytyäni Virossa Suomi-NL -symposiumissa toukokuussa sain hyvin konkreettisesti havaita arkeologian poliittisen

merkityksen arkeologeille. Siitä, mikä sen merkitys on muulle väestölle, ei ehtinyt saada selvää. Näyttää siltä, että arkeologia on mukana kasvattamassa historiallisten alueoikeuskäsitysten lisäksi rasismin siemeniä.

Suomen Akatemia Tiedottaa -lehdykän numerossa 5/1990, s.1 opetusministeriön ylijohtaja Markku Linna näkyy puhuneen humanistisista tieteistä yhteiskuntakritiikkinä samalla tavalla kuin itse yllä arkeologiasta. Kuten Ari alustuksessaan prof. Pentti Leino taas puhui sivulla 2 kriittisen massan puuttumisesta kaikilta humanistisilta aloilta. Emme siis ole yksin vaan osa suurta kokonaisuutta.

Maija Tusa

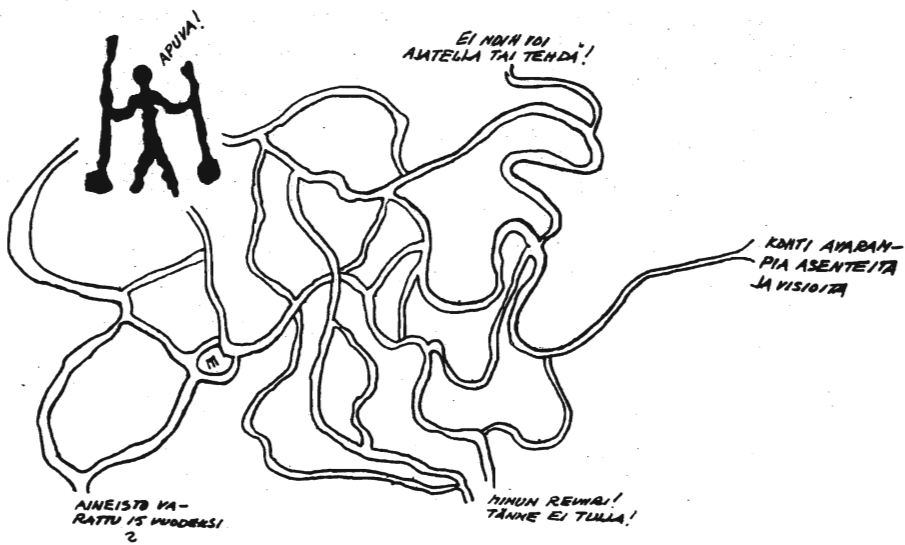
Keskustelua alustuksien aiheesta

Käydyssä keskustelussa tuli ensinnäkin esille arkeologian mahdollisuus tuottaa tieteellisiä tutkimustuloksia. Ajassa liikkuu monenlaisia muoti-ilmiöitä vaikkapa kansallisuus- tai reviiirikysymyksiä, joiden perusteluissa saattaa olla tarkoitushakuisiakin päämääriä, mutta ilmiöiden taustaksi on tarjolla tietoa. Arkeologian tehtävänä on toisaalta ohikiitävän hetken lyhyden osoittaminen pitkässä jatkumossa; toisaalta tehtävänä on myös menneisyyden demystifioiminen, sillä ihmisen toiminnan tiedetyt peruspiirteet toimivat aina. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on saada samankaltaisuudet esiin.

Innovatiivisuus oli toinen keskustelun teemoista. Uudistuksia ja innovaatioita tapahtuu huomaamattamme; uudistukset vetävät jossain vaiheessa mukaansa. Ongelmana on kuitenkin se, miten eriäviä tai erilaisia näkemyksiä voidaan tietoisesti rohkaista. Innovatiivisuudella lienee enemmän tekemistä ihmisen ja ihmisen ominaislaadun kuin instituutioiden kanssa. Laitoksia sinänsä ei pidetty luovuuden esteinä. Kysymys kuuluu: pystytäänkö opettamaan,

miten löydetään uutta? Miten uudet teorit syntyvät? Ohjaavatko uudet löydöt teorianmuodostusta, vai ovatko tutkijapersoonat keskeisempiä tekijöitä? Voidaan kai sanoa, että kaavan mukaan tai kaavamaisella lähestymistavalla ei saada mitään aikaan. Yhtenä mahdollisuutena pohdittiin "pöhkön ajatuksen" ideaa. Toisin sanoen ajattelun lähtökohdaksi muodostetaan totutusta ja tavanomaisesta täysin poikkeava "mahdoton" hypoteesi. Väitettä testataan ja siitä kuoritaan vähä vähältä pois tekijät, jotka eivät sitä tue. Luonnollisesti lopputuloksena voi olla epäonistuminen ja umpikuja tai sitten ei.

Puhuttiin myös siitä, miten aktiivisesti arkeologit ottavat osaa keskusteluun, jossa sivutaan arkeologisesti relevantteja kysymyksiä. Jokin aika sitten lehdissä oli artikkeleita Satu Hassin suomentamasta "Miekka ja malja"-teoksesta, jonka keskeisiä teemoja on vanhan Euroopan idea. Tekijän päälähteenä oli tältä osin ollut Gimbutaksen tuotanto. Ainoakaan arkeologi ei ottanut osaa käytyyn mielipiteiden vaihtoon! Miksi näin? Onko syytä löysätä itsekritiikkiämme tai toisin päin: onko syytä vahvistaa itseluottamustamme?

Leena Lehtinen

Muinaisjäännösten suojelun kehitysmahdollisuudet Etelä-Savossa

Muinaisjäännösten suojelu on Suomessa alennustilassa muihin Pohjoismaihin verrattuna. Seuraavassa artikkelissa, jonka pohjana on Mikkelissä 26.4. 1990 "Muinaisjäännökset ja maankäyttö" -seminaarin yhteydessä pidetty esitelmä, tarkastellaan tilannetta Etelä-Savon näkökulmasta, mutta epäilen, että ainakin osa ongelmista on samoja kuin muualla Suomessa.

RUOTSISSA MUINAISJÄÄNNÖSTEN SUOJELU TEHOSTUI HAJASIJOI TUKSEN ANSIOSTA

Ruotsissa astui 1.1. 1989 voimaan uusi kulturminneslag, johon on koottu ja selkiinnyt aikaisempia kulttuuri-muistomerkkejä koskeva lainsäädäntö. Suojelun periaatteet ovat samat kuin meidän laissamme, mutta Ruotsin kulturminneslagetissa on eräin osin, esim. koskien metallinpaljastimien käyttöä, Suomen lakia tarkemmat säädökset. Suurimpia Ruotsissa suoritettuja kaivauksia ovat olleet 70 miljoonaa kruunua maksaneet tutkimukset E 18-moottoritien oikaisun alueella. Tutkimuskustannukset tulivat kokonaisuudessaan sikäläisen TVL:ää vastaavan viraston maksettaviksi.

Ruotsissa museovirastoa vastaava valtion keskusorganisaatio on nimeltään Riksantikvarieämbetet (RAÄ). Se on opetusministeriön alainen yleinen neuvoa-antava keskusviranomainen, joka työskentelee kiinteässä yhteistyössä lääninhallitusten kanssa. RAÄ pitää yllä valtakunnallista ATK-pohjaista muinaisjäännösrekisteriä, jonka tiedot ovat myös lääninhallituksilla. RAÄ suorittaa myös muinaisjäännösinventoinnit Ruotsissa. Sillä on oikeus tarkastaa kaikki lääninhallitusten tekemät muinaisjäännösaasioita koskevat päätökset ja päättää irtolöytöjen sijoi-

tuspaikasta.

RAÄ ei tee muinaisjäännösten suojelua koskevia päätöksiä, vaan ne tekee lääninhallitus, jossa kulturminneslagiin liittyvistä asioista vastaa kaavoitusosaston kulttuuriympäristöyksikössä työskentelevä länsantikvarie eli lääninantikvaari. Lääninhallitus on siis Ruotsissa se taho, joka:

- päättää muinaisjäännösten suojelusta ja suoja-alueista ja antaa näitä koskevat lausunnot
- ohjaa maankäyttäjiä muinaisjäännösten suojelua koskevilla kysymyksissä

Jos maankäyttäjä hakee lääninhallitukselta oikeutta muinaisjäännöksen poistamiseen, lääninhallitus voi päättää rakennushankkeen sijainnin tai laajuuden muuttamisesta, mahdollisista koekaivauksista ja inventoinneista tai kaivausten järjestämisestä. Maankäyttäjä joutuu maksamaan kustannukset, paitsi niissä tapauksissa, jolloin ennen tuntematon muinaisjäännös tavataan kesken rakennustöiden. Jos tällainen tavataan, on työt keskeytettävä välittömästi. Maankäyttäjällä on oikeus hakea valtion avustusta tai halpakorkoista lainaa aiheutuneisiin tutkimuskustannuksiin. Uuteen kulturminneslagiin on laadittu myös pykälä, jossa suuren rakennushankkeen suorittaja veloitetaan kustantamaan inventointi alueella, jolla lääninhallituksen mielestä täytyy selvittää mahdollisten muinaisjäännösten olemassaolo.

Lääninhallituksella ei ole omaa tutkimustoimintaa, vaan kaivauksen suorittaa lääninhallituksen päätöksestä joko RAÄ tai paikallinen lääninmuseo. Lääninmuseoiden kaivaustoiminta vaihtelee melkoisesti resulssien mukaan. Useimmissa työskentelee arkeologi, joka usein toimii yhteistyössä lääninhallituksen kanssa.

Muinaismuistohallinnon yleisenä linjana 1970-luvulta alkaen on ollut hajasijoittaminen, jolloin alueellisia yksiköjä on vahvistettu. Lääninantikvaarien virat perustettiin 1970-luvulla, mikä on huomattavasti vilkastutta-

nut arkeologista toimintaa eri lääneissä ja vahvistanut muinaisjäännösten suojelua Ruotsissa. Haastattelemieni RAA:n virkamiesten mielestä yhteistyö lääninhallitusten ja keskusviraston kesken on sujunut erittäin hyvin, eikä RAA:lla ole ollut huomauttamista lääninantikvaarien työskentelystä.

Ruotsissa muinaisjäännösten inventoinnista vastaa RAA, joka parhaillaan suorittaa inventointeja osana ns. ekonominen kartanin, mk 1: 10 000, kartoistustyötä. RAA inventoi karttojen alueet painattamisjärjestyksessä. Osa kartoista on jo ilmestynyt. Koko Ruotsin kattava ensimmäinen inventointikerta saatiin valmiiksi vuonna 1977. Tällä hetkellä inventoidaan jo toista kertaa, jolloin kiinnitetään erityishuomiota maan pinnalle näkymättömiin sekä historiallisen ajan muinaisjäännöksiin. Tämän inventoinnin rahoittaa kokonaisuudessaan Ruotsin valtio. Yhdellä noin 50 x 50 km kokoisella kartoitusalueella työskentelee yhtenä kesänä vähintään 20 arkeologia. Yhden kesän aikana RAA lähettää maastoon yli sata inventoijaa.

ALUEELLISEN TOIMINNAN KEHITYMÄTTÖMYYS ON TÄRKEÄ SYY SUOMEN SUOJELUTILANTEEN KEHNOUTEEN

Muinaisjäännösten inventointitilanne on Ruotsissa huomattavasti parempi kuin Suomessa, jossa tilanne vaihtelee melkoisesti eri alueiden mukaan. On muistettava, että tämä työ ei ole lakisääteisesti kenenkään velvollisuus, vaan kaikki tahot tekevät sitä vapaaehtoisella rahoituksella. Suomen valtio ei vielä ole tukenut muinaisjäännösinventointia pennilläkään.

Mielestäni tärkein syy Suomen nykyiseen inventointitilanteen kehnouteen on se, ettei museoviraston perustamisen yhteydessä vuonna 1972 perustettu lääninhallituksiin maakunta-antikvaarien virkoja kuten 1960-luvulla asiaa pohdittanut työryhmä ehdotti. Tähän ehdotukseen sisältyi myös lääninmuseolautakuntien perustaminen. Alueellisen verkoston sijasta museoviraston esihistorian toimistoon palkat-

tiin kuusi tutkijaa vastaamaan koko Suomen alueesta. Tämä aluejako ja henkilömäärä aluetta kohden on vieläkin sama.

Resursseja alueelliseen toimintaan saatiin vasta 1980-luvun lopussa. Jälkeenpäin jossiteltuna maakunta-antikvaarien virkojen perustamatta jättäminen on mielestäni ollut pahin virhe, mitä suomalaisen arkeologian historiassa on tähän mennessä tehty. Olen aivan varma siitä, että se on ratkaisevasti hidastanut Suomen arkeologisen tutkimuksen, suojelun ja maankäytön seurannan etenemistä (ts. suurin osa Suomen muinaisjäännöksistä on vielä löytämättä). Tämä on vaikuttanut alan koulutukseen niin, ettei suojelutyötä ja maankäytön seurantaa ole siinä juurikaan huomioitu. Työpaikkojen vähyys on myös vaikuttanut masentavasti yleiseen ilmapiiriin ammattikunnan sisällä ja vaikeuttanut koko alan kehitystä.

Etelä-Savo on niitä alueita Suomessa, jotka kärsivät 1980-luvun puoliväliin saakka alueellisen arkeologisen toiminnan puutteesta. Täällä ei 1980-luvulle saakka ollut kulttuurihistoriallista museotoimintaa eikä alue tähän päivään mennessä ole kuulunut minkään yliopiston "reviiriin". Muinaisjäännösinventointeja oli tehty kuntien vapaaehtoisen rahoituksen avulla muutamassa kunnassa. Maankäyttöä, joka tosin ei 70-luvulla ollut alueella erityisen kiivasta, ei muinaisjäännösten suojelun suhteen juurikaan seurattu.

1980-luvun puolivälissä tilanne Etelä-Savossa muuttui, kun Savonlinnaan perustettiin maakuntamuseo. Vuonna 1986 saatiin Savonlinnan maakuntamuseoon yksi opetusministeriön kansliapäällikkö Jaakko Nummisen aloitteesta palkatuista maakunnallisista arkeologeista. Muut arkeologian vakanssit tulivat Kainuun ja Lapin maakuntamuseoihin. Maakunnallisten arkeologien palkkaamista pidettiin vain kokeiluna, mutta ainakin näissä kolmessa museossa arkeologin toimet ovat muodostuneet käytännössä vakinaisiksi. Arkeologin virkoja on ehdotettu perustettavaksi kaikkiin maakuntamuseoihin, mutta ainakaan toistaiseksi asiassa ei

ole edetty. Suomen Inventointitilanteesta johtuen kaikki kolme maakunta-arkeologia ovat joutuneet keskittymään muinaisjäännösten inventointiin.

Savonlinnan maakuntamuseon arkeologisen työn kehittämistä on resurssipulan lisäksi vaikeuttanut tehtävänkuvan selkiintymättömyys. Työn tehtäväkenttää ja suhdetta museovirastoon ei ole määritelty, koska maakuntamuseoilla ei ole mitään virallista asemaa muinaisjäännösten suojelussa. Esimerkiksi tänä vuonna Mikkelin läänissä aloitetussa muinaisjäännösten suoja-alueiden määrittämisprojektissa maakuntamuseo toimi tärkeänä taustavaikuttajana mm. tekemällä museoviraston puolesta hankkeen toimintasuunnitelman ja kustannusarvion ja esittelemällä hankkeen maaherralle, joka ryhtyikin sitä ponnekaasti edistämään. Museo ei kuitenkaan voi toteuttaa hanketta, koska se lain mukaan on museoviraston ja lääninhallituksen tehtävä. Museovirastolla ei myöskään ole mitään velvollisuutta eikä useinkaan edes halua kysyä maakuntamuseon mielipidettä museon toiminta-alueen muinaisjäännösten suojelusta tai suoja-alueiden määrittämisestä vaikka maakuntamuseossa ollaan paremmin läänin maankäyttötilanteen tasalla kuin museovirastossa. Erittäin paha epäkohta on museoviraston hitaus, koska seuraavan kesän kaivauskohteet päätetään virastossa noin vuotta aikaisemmin. Museovirasto ei pysy maankäyttäjien vauhdissa.

ALUEELLISEN TYÖN PAHIN ONGELMA: MUINAISMUISTOLAKI EI TOIMI KÄYTÄNNÖSSÄ

Täällä Savonlinnassa ollessani olen huomannut, kuinka huonosti Suomen muinaismuistolaki toimii käytännössä. Voidaan vain kysyä kuinka paljon muinaisjäännöksiä on nykyisen muinaismuistolain aikana tuhoutunut Mikkelin läänissä. Uskon, että luku on nelinumeroinen. Tilanne olisi toinen, jos Mikkelin lääni olisi perusteellisesti inventoitu hiljaisen maankäytön aikaan 60-70-luvuilla. Koska näin ei tehty, olemme täällä joutuneet erittäin vaikeaan tilanteeseen, jossa rakennetaan ja kaavoitetaan

alueita, joilla ei ole tehty minkäänlaista muinaisjään-
nösinventointia. Vieläkään ei kaikissa kunnissa ole tehty
minkäänkaista inventointia. Soranotto ja tielinjaukset
todennäköisesti tuhoavat yhtä paljon kuin rakentaminen.

Tällä hetkellä ei ole olemassa minkäänlaista muinaisjään-
nösten suojelun seurantasysteemiä eikä museovirastossa
tiedetä Etelä-Savon kuntien nykyisestä tai tulevasta
maankäytöstä. Tavallisesti tieto erilaisista muinaisjään-
nöksiä uhkaavista maansiirtotöistä tulee yksityisten ih-
misten ilmoitusten perusteella maakuntamuseoon, josta
otetaan yhtyttä museovirastoon ja maankäyttäjään, jota
kehotetaan pyytämään lausuntoa museovirastolta. Tilanne
lienee samanlainen kaikkialla Suomessa. Toisin sanoen
Suomen muinaisjäännösten suojelu perustuu pitkälti taval-
listen ihmisten harjoittamaan naapureiden urkintaan.

Huolimatta siitä, että maankäytön seuranta ei kuulu maa-
kuntamuseon tehtäviin eikä ole varsinaista museotyötä, on
se viime vuosina ainakin Etelä-Savossa luisunut maakun-
nallisen arkeologin hoidettavaksi. Syy siihen on yksin-
kertainen: tätä suojelutyötä ei kukaan Suomessa maastossa
työskentelevä arkeologi voi välttää, koska maankäyttöti-
lanteen kanssa joutuu tekemisiin jokaisen muinaisjäännök-
sen kohdalla. Maankäyttötilanteen riittävään seuraamiseen
ei maakunnallisella arkeologilla ole ollut mahdollisuut-
ta, koska aika on mennyt inventointeihin, tarkastuskäyn-
teihin, hallinnolliseen työhön ja tiedotukseen. Maakunta-
museon tekemä inventointityö läänin alueella kevenisi
huomattavasti, jos muinaismuistolain 13. ja 15. pykälää
sovellettaisiin tehokkaasti. Lain 13. pykälässä maankäyt-
täjää kehotetaan ottamaan yhteyttä museovirastoon isoa
työhanketta tai kaavoitusta suunniteltaessa. Muinaismuis-
tolain 15. pykälä velvoittaa maankäyttäjää osallistumaan
muinaisjäännöksen tutkimuskustannuksiin. Toisin sanoen
lakia tehokkaasti sovellettaessa kaavoitettavien alueiden
inventointi siirtyisi maankäyttäjän rahoitettavaksi ja
työn tekisi joku muu kuin maakunnallinen arkeologi.

ESITETYT PARANNUSEHDOTUKSET EPÄREALISTISIA

Edellä kerrottuun tilanteeseen on kiinnitetty huomiota muissakin yhteyksissä, mm. vuonna 1984 jätetyssä Arkeologia 2000-toimikunnan mietinnössä, jossa ehdotettiin museoviraston voimavarojen lisäämistä ja arkeologisen toiminnan keskittämistä museovirastolle. Vuoden 1989 lopussa mietintönsä jättänyt museovirastotoimikunta puolestaan esittää, että perusinventointi koko Suomessa suoritettaisiin vuoteen 2000 mennessä ja arkeologisia tehtäviä delegoitaisiin maakuntamuseoille. Näitä museoille siirrettäviä tehtäviä olisivat:

- muinaisjäännösten tutkiminen museoviraston luvalla ja valvonnassa
- maankäyttöhankkeiden selvittäminen maastotarkastuksin ja lausuntojen antaminen niistä museovirastolle
- maankäyttösuunnitelmien seuraaminen ja yhteydenpito oman alueen maankäytön suunnittelijoiden ja maankäytön suunnittelua valvovien viranomaisten kanssa
- muinaisjäännösten merkitseminen peruskartalle yhteistyössä maanmittaushallituksen kanssa.

Näiden lisäksi on maininta myös maastotarkastuksista, mikä on jo käytännössä siirtynyt maakunnallisten arkeologien tehtäväksi. Mietinnössä ei puhuta mitään tähän työhön tarvittavien resurssien lisäämisestä maakuntamuseoihin. Tähän en voi todeta muuta kuin, että vuonna 1989 Etelä-Savon seutukaavaliitto antoi lausunnon 119 kaavasta, joiden pinta-ala vaihteli muutamasta hehtaarista 245 neliökilometriin. Yhdelläkään näistä alueista ei ole tehty muinaisjäännösinventointia. Viime vuonna koko läänin alueella myönnettiin arviolta 3500 lupaa uudisrakennuksille. Mikkelin läänin erityisongelmana on suuri poikkeusluvilla rakentaminen, jota on vaikeampi valvoa kuin kaavoitusta. Rakennuslupien lisäksi myönnettiin joukoittain soranottolupia ja pidettiin kymmeniä tietoimituksia, joista yhdessäkään ei muinaisjäännösten suojelua ole otettu huomioon.

Rakentamista seuraavat kunta- ja läänitasolla lukuisat virkamiehet, jotka kaikki puhuvat suuresta työtaakastaan. Edellisen perusteella on selvää, ettei ainakaan Savonlinnan maakuntamuseo voi ilman valtionavun voimakasta lisäämistä ottaa huolekseen edellä lueteltuja tehtäviä. Lisäksi voidaan kysyä, missä määrin maankäytön seuranta on museolle kuuluvaa työtä. Museovirastotoimikunnan kommentti inventointitilanteen kuntoon saattamisesta on kannatettava, mutta ilman valtion mukaantuloa ja hyvää valtakunnan tasoista suunnittelua ja inventoijien kouluttamista tätä työtä ei kymmenessä vuodessa saada tehtyä.

LÄÄNINHALLITUKSEEN ARKEOLOGI JA MUINAISMUISTOLAKI UUSIKSI

Tässä kertamani synkkä tilanne ei kuitenkaan ole toivon. Ikuisena optimistina olen miettinyt kolmen vuoden kokemusteni perusteella parannusehdotuksia, joista toivon syntyvän keskustelua. Näiden ehdotusten pohjalla ovat pohdintani siitä, kenen tulee suunnitella, päättää ja vastata Etelä-Savon esihistorian tutkimuksesta ja muinaisjäännösten suojelusta ja kuinka voidaan vaikuttaa niihin tekijöihin, jotka muodostavat tänä päivänä maakunnassa tehtävän arkeologisen työn. Lähtökohtani on vankkumaton mielipiteeni siitä, ettei arkeologia ole mikään erillinen, vain omilla ehdoillaan toimiva saareke suomalaisessa yhteiskunnassa vaan osa kulttuurimaisen suojelua ja tutkimusta. Tämän perusteella tässä työssä on lisättävä alueellista pitkän tähtäimen suunnittelua ja yhteistyötä eri tahojen kesken. Varsinaisena suojelutyönä pidän muinaismuistolain hengessä toimivaa tehokasta, muuntautumiskykyistä ja ennen kaikkea nopeaa maankäytön seurantaa, yhteistyössä kaikkien maankäytöstä, sen suunnittelusta ja seurannasta vastaavien tahojen kanssa. Yhteistyö on tärkeää nimenomaan maankäyttäjien kanssa.

Ensimmäisenä projektina pidän rajua taistelua muinaisjäännösinventoinnin valtionavun lisäämiseksi nykyiseltä nollalinjalta. Todennäköisesti tämän valtakunnan päättä-

jät eivät tiedä mitään oman vaalipiirinsä tai kotikuntansa inventointi- ja suojelutilanteen kehnoudesta. Myös maankäyttäjän tulisi saada valtion tukea tutkimustyöstä aiheutuneisiin kuluihin. Toisena lähiajan tavoitteena pidän Mikkelin läänin tai Savonlinnan maakuntamuseon toiminta-alueen (so. sama kuin Etelä-Savon seutukaavaliiton) muinaisjäännösten suojelusta ja maankäytön seurannasta vastaavan arkeologin palkkaamista. Hänen tehtävänään olisi muinaisjäännösten suojelu ja suoja-alueiden määrittäminen omalla toiminta-alueellaan sekä edellä, museovirastotoimikunnan esityksen yhteydessä, luettelemani maankäytön seurantaan liittyvät tehtävät. Tämän henkilön työnantajaa ja sijoituspaikkaa harkittaessa meillä on käytettävissä viisi eri vaihtoehtoa: 1) maakuntamuseo, 2) museoviraston Mikkelin läänissä toimiva yksikkö, 3) museoviraston pääkonttori Helsingissä, 4) Mikkelin läänin hallitus tai 5) Etelä-Savon seutukaavaliitto.

Näistä vaihtoehtoista olen vaihtoehdon neljä, lääninhallitus, kannalla, koska: 1) hänen tulee olla valtion palkkalistoilla - mielestäni pääasiassa Savonlinnan kaupungin ylläpitämää maakuntamuseota ei voi rasittaa enää nykyistä lukuisammilla tehtävillä - ei varsinkaan sellaisilla, jotka eivät ole varsinaista museotyötä; 2) alueen muunkin maankäytön seuranta tapahtuu lääninhallituksessa ja tekipä tämä henkilö työnsä missä tahansa, hän joutuu olemaan tiiviissä yhteistyössä lääninhallituksen osastojen, seutukaavaliiton ja kuntien kanssa, koska Mikkelin läänin maankäyttöä koskeva tieto on maakunnassa: eri viranomaisilla ja alueen ihmisillä, joilta eri yhteyksissä saa tärkeää ennakoivaa tietoa alueiden maankäyttösuunnitelmista; 3) taloudellisten, aluepoliittisten ja psykologisten syiden vuoksi hänen on syytä työskennellä mieluummin "tällä maalla" kuin Helsingissä. Maastokäynnit on taloudellisempaa ja helpompaa tehdä alueen sisältä käsin. Aluepoliittisilla syillä tarkoitan sitä, että täällä työskennellessään hänen on käytännössä pakko pitää tämän alueen puolta. Helsingissä voivat "syrjäseutujen pikku ongelmat" jäädä huomiotta rintamaiden sensaatiolöytöjen

rinnalla. Täällä työskentelevä arkeologi voidaan myös ottaa mukaan lääninhallituksen suunnittelutoimintaan - Helsingissä työskentelevää ei. Psykologisilla syillä tarkoitan sitä, että täällä työskentelevällä henkilöllä on huomattavasti paremmat mahdollisuudet saada alueen ihmisten ja kuntien tuki, koska häntä ei lasketa kaukaiseen "Helsingin herroihiin". Tämä voi olla olennainen työn kehittymisen edellytys.

Alueellisen toiminnan vahvistamisen ohella muina suojelua tehostavina, välttämättöminä toimenpiteinä pidän muinaismuistolain uudistamista ja koulutuksen lisäämistä.

Muinaismuistolaki on edellä kerrotuista syistä pahasti vanhentunut ja kaipaa selkiinnyttämistä ja täsmentämistä maankäytön seurannan ja alueellisten toimintojen osalta. Maankäytön seurannasta annettavien määräysten tulee mielestäni olla tarkempia kuin Ruotsissa, koska täällä inventointitilanne on sikäläistä kehnompimpi ja alueelliset erot suurempia. On myös syytä harkita arkeologisten toimintojen siirtämistä ympäristöministeriön alaisuuteen, mikä on käytäntönä Norjassa ja Tanskassa, koska suojelutoiminnan luonne on lähempänä ympäristöministeriön toimialaa kuin opetus- ja kulttuuritointa.

Mikä olisi museoviraston rooli maakuntien arkeologisen tutkimuksen kehittämisessä? Mielestäni tässäkin voimme ottaa Ruotsista mallia. Jonnekin täällä pienessä Suomessa on keskitettävä erityistä ammattitaitoa vaativat tehtävät, joita ei kannata hajasijoittaa eri puolille maata. Mielestäni pelastuskaivaustoiminta ja erityistehtävät, kuten standardien luominen dokumentointiin, konservointi ja luonnontieteellistä ammattitaitoa vaativat työt sekä suojelutyössä tärkeät lakimiespalvelut olisi keskitettävä museovirastoon. Ainakaan lähivuosina ei täällä Etelä-Savossa näitä tehtäviä ole mahdollista suorittaa. Maakuntamuseon vähäiset kaivausresurssit on mielestäni suunnattava museon omiin tutkimuksiin.

TÄLLÄ HETKELLÄ ITÄ-SUOMEN ESIHISTORIAN JA SUOJELUTYÖN
OPETUS ON ALENNUSTILASSA

Tällä hetkellä muinaisjäännösten suojelu- ja inventointityön sekä Itä-Suomen esihistorian opetus on pahasti laiminlyöty, joten koulutusta ja tutkimusta on lisättävä. Vaikuttaa siltä, ettei yksikään nykyisistä arkeologian oppiaineista Helsingissä, Turussa tai Oulussa halua laajentaa reviiriään Itä-Suomeen päin. Tietojeni mukaan arkeologian opiskelijat eivät saa mitään opetusta maankäytön suunnittelusta - monille lienee hämärää, mitä ylipäätään tarkoitetaan termillä "kaavoitus". Maankäytön suunnittelijoiden koulutuksesta eri oppilaitoksissa en tiedä, mutta uskon, ettei niissäkään lisäoppi muinaisjäännöksistä ole pahitteeksi. Oppilaitosten ja kentän yhteistyötä olisi huomattavasti lisättävä yhteisten tavoitteiden selvittämiseksi, mikä näkyisi työtilaisuuksien lisääntymisenä. Koulutuksen ja kentällä tapahtuvan työn yhdistäminen olisi mielestäni opetusministeriön tehtävä, koska muutoin se voi jäädä yksittäisten henkilöiden kontaktien varaan.

Mikäli yliopistojen arkeologian laitokset eivät halua tehdä yhteistyötä kentän kanssa ja kieltäytyvät koulutuksesta suojelutyöhön pystyviä arkeologeja, on alan koulutusta keskitettävä muihin oppilaitoksiin. Tämäkään ei poista Itä-Suomen esihistorian tutkimuksen tarvetta, jota ei voida korjata muuten kuin Itä-Suomen esihistoriaan erikoistuneen professuurin perustamisella Joensuun yliopistoon, joka lienee ainoa kysymykseen tuleva sijoituspaikkakunta.

☆☆☆

TURUN YLIOPISTOSTA VALMISTU- NUT GRADU

Tuija-Liisa Soininen: Turun Niuskalan Kotirinteen kiu-
kaiskeramiikan valmistustekniikasta ja sen yhteydestä
keramiikan nykytilaan. Pitkälle fragmentoitunut keramiikka-
aineisto keramiikkateknologisen tutkimuksen kohteena.
105 tekstisivua, 73 sivua liitteitä. Helmikuu 1990.

Kirjoittaja on valinnut aineistoksekseen Kotirinteen a-
suinpaikalta kertyneen keramiikan, vaikka se on jauhautu-
nut pieniksi paloiksi (n. 11 kg, n. 6650 palasta). Ai-
neisto on vaikea ja suuritöinen; kirjoittajan tarkoituk-
sena onkin ollut kokeilla, miten tällainen aineisto kel-
paa tutkimuksen lähteeksi.

Aineiston luonteen vuoksi kirjoittaja on kohdistanut huo-
mionsa saviastioiden materiaaliin ja teknologiaan, mutta
nalysoinut myös koristelun. Materiaali on sanellut myös
kvantitatiivisen muokkaustavan. Havaintonsa hän on tehnyt
suurella määrällä mikroskoopilla, mutta käyttänyt myös ke-
miallisia testauksia. Teknologian ongelmat ratkaistakseen
hän on lisäksi teettänyt kymmenen 0,03 mm:n vahvuista o-
huthiettä! Tulkintojensa varmennukseksi hän on myös teh-
nyt keraamisia kokeita Kuralan Kylänmäen museossa.

Tutkimusta luonnehtii työtä kaihtamaton kaikinpuolisuus.
Analyysin kohteiksi ovat tulleet raakasavi, sen erilaiset
sekoitteet, saven huokoisuus, poltto, astianteko, pinta-
käsittely, tekstiilipainanteet ja tekstiilinvalmistus,
pinnan naarmutus, koristelu (kuopat, kampaleimat, viiva-
koristelu, nuorapainanteet) ja kiillotus, astioiden polt-
taminen ja sekundaari kuumentaminen, palamisen suunta
sekä astioiden käyttäminen keittoastioina. Kaikki nämä
näkökulmat ja niistä johtuvat keramiikan attributit on
mitattu, kuvattu ja luokiteltu täsmällisesti ja niiden
materiaaliset perustelut melkein pä uskomatonta työpanosta
edellyttävissä liitteissä. Liitteiden yksityiskohtaisen
havaintotiedon vuoksi itse teksti on voitu kirjoittaa
luettavaksi ja yleiskatsaukselliseksi.

Tutkimus etenee loogisesti, loppuun asti mietityn rakenteen mukaan; se muistuttaa tässä täysin rationaalista matemaattista kaaviota: kirjoittaja mittaa ja analysoi materissilinsa kulloinkin tarkasteltavasta näkökulmasta loppuun asti. Analyysissä hän noudattaa samalla johdonmukaista lähdekritiikkiä ja esittää kunkin osa-analyysin jälkeen tuloksen, jonka yhdistää myöhemmin muiden osa-analyysien tulosten kanssa laajemmaksi koosteeksi. Tuloksena on kaikkiaan äärimmäisen tarkka kartta materiaalista, mutta karttaansa kirjoittaja on sisällyttänyt myös tulkintoja, kaikki mahdollisia ja useimmat hyvin perusteltuja. Täsmällinen analyysi on johtanut hänet päätelmiin vanhimman kankaankudonnan tekniikasta Suomessa, samoin siihen yllättävään tulokseen, että kangas- ja nuorapainanteet todistavat kasvikuiduista, todennäköisimmin hampusta. Kuva kiukaiskeramiikan teknologiasta on tämän jälkeen verrattomasti täsmällisempi kuin mistään muusta esihistoriallisesta keramiikastamme, vaikka se onkin laadittu yhden ainoan asuinpaikan varsin heikkokuntoisen ai-neiston perusteella. Osaavan kädessä huonokin materiaali puhuu.

Kirjoittajaa on inspiroinut ruotsalaisen Birgitta Hultenin keraamisteknologinen tutkimus, mutta hän osoittaa perehtyneensä tällaiseen tutkimukseen laajemmaltikin. Hänen ansionsa on tällaisen tutkimuksen itsenäinen soveltaminen Suomen esihistorialliseen keramiikkaan. Paradoksaalista on, ettei tutkimuksen erinomaisesta tuloksesta voi kuitenkaan tehdä kauemmaksi johtavia päätelmiä; meillä ei näet ole, mihin verrata. Kirjoittaja toteaa itse, että laajemmat päätelmät ovat mahdollisia vasta, kun kiukaiskulttuurin joidenkin asuinpaikkojen keramiikasta on laadittu vastaavat analyysit ja vasta kun on selvitetty, miten näin saatu kuva suhtautuu aikaisemman ja myöhemmän keramiikan vastaavien analyysien tuloksiin. Siinä on todellinen elämäntehtävä.

Unto Salo

Julkaisuja

Leena Lehtinen: Opas Etelä-Savon esihistoriaan, 141 s. Savon maakuntamuseo 1989, ISBN 951-95391-0-7. Kirjan hinta on 80 mk (+postikulut) ja sitä voi tilata osoitteesta: Savonlinnan maakuntamuseo, Riihisaari, 57130 Savonlinna, puh. 957-22194.

Ylä-Savon instituutti (os. 74300 Sonkajärvi) on tehnyt julkaisun Ylä-Savon itäiset juuret. Se on syntynyt samannimisen seminaarin esitelmistä ja sisältää seuraavat esihistoriaa käsittelevät artikkelit: Jouko Aroaho: Ylä-Savon asutus esihistoriallisena aikana ja Eero Autio: Kalliomaalauksemme - ikkuna suomalaisugrilaiseen muinaisuuteen.

Janne Vilkuna: Muuramen esihistoria. Muuramen kirja 1989 ss. 23-48.

Lauri Pohjakallio: Esihistorian kohteet maastossa. Suomalainen luonto, 3. Uudistettu painos 1989 ss. 40-41.

Jaakko Masonen: Mämmin turvin Lietsuun. Lounais-Hämeen liikennehistoriaa rautakaudelta keskiajalle. Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen vuosikirja 58-1989, ss. 42-59.

Janne Vilkuna: Kinnulan pienareunainen muinaisuksi. Sitä kuusta kuuleminen 1990, ss. 25-34.

Erkki Honkanen ja Markku Ikäheimo: Rautakautisen partakirveen takominen (myös ruotsinkielisenä). Turun maakuntamuseon museotiedote 1 - 90.

Leena Tomanterä: "Gott" och "däligt" silver - eller vem lurade vem? Finskt Museum 1989, ss. 65-87.

Liisi Eränkö, Teija Tiitinen ja Simo Vanhatalo: Rautakausi Suomessa. Keuruu 1990. "Tämä kirja syntyi Tiedekeskus Heurekaan Rautakausi-näyttelyyn vuonna 1990."

Suomen Museo 1989:ssä on seuraavat arkeologian alaa olevat artikkelit: Unto Salo: Astian kulttuurihistoriaa Suomessa ja naapurialueilla, ss. 5-46; N.A. Makarov: On the Christianization of the Rural Areas of Russia in the 11th-13 th Centuries. Burials with Crosses and small Icons in Beloserie Cemeteries; Jukka Luoto: Suomen varhaiskristillisyydestä; Leena Ruonavaara: Kuhmoisten "hansavati".

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander: Rapolan aarteet ja Rupa-kallion ruostuneet raudat. Kotiseutu 1/1990, ss. 10-20.

**TULI ON IRTI!
RAPOLA
PELASTETTAVA**

HUUTO ON KUULTU !

S I S Ä L L Y S

Onko arkeologiassa yhteiskunnallista relevanssia -	
Ari Siiriäinen	2
Arkeologian relevanssi yhteiskunnassa -	
Sirkku Pihlman	5
Keskustelua alustuksien aiheista - Maija Tusa	8
Muinaisjäännösten suojelun kehitysmahdollisuudet	
Etelä-Savossa - Leena Lehtinen	10
Turun yliopistosta valmistunut gradu	21
Julkaisuja	23